

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Vita Petri Canisii De Societate Iesv

Rader, Matthäus

Monachii, 1614

X. Mors Canisij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70957)

precando fessum lectio reficeret, & lectione fatigatum precatio grata vicissitudine recrearet.

MORS CANISII.

CAPVT X.

Flectebat sensim Canisius ætatis decursu vitæ metam, annisq; iuxta ac laborib⁹ fessus, senecta iam ætate paullatim cælum spectabat. peracta iam sua fortuna felix. poterat enim cum D. Paulo verè exclaimare : *Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui, dereliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quã reddet mihi in illa die iustus Iudex.* Cupiebat ergo dissolui, & esse cum Christo, pro quo tot labores, annos amplius sex & septuaginta exhauserat. Valetudo eius præteritis annis constans & firma, tum primū tentari grauius cœpta, cum septimum supra sexagesimū annum

annum ingrederetur, quo tēpore se
 cōcionādi munere abdicauit, simul-
 que tam periculoso morbo corrept⁹
 est, vt læso cerebro, multis è potesta-
 te mentis exiisse crederetur. Colle-
 git tamen sese, & ad vsitata studio-
 rum & precum officia mox reuer-
 tit. Sed morbo reciprocante iden-
 tidem in lectulum reiect⁹ est: nec ita
 reualuit, vt pristinum corporis vigo-
 rem recuperaret. Iam scipione niti,
 iam incuruus incedere, ac terram
 spectare, animo verò ad cæli tem-
 pla toto pectore aspirare. Sanè
 si vires corporis & constitutionem
 naturæ attenderes, multorum judi-
 cio æuum in longè maius spaciū
 propagaturus videbatur. Sed vi-
 giliarum excubiis emaciatus, men-
 sæ tenuitate exhaustus, peregrina-
 tionum & itinerum molestiis fra-
 ctus, & quod caput est, cruce illa,
 quam sensibus iam pridem defixe-
 rat, maectatus, vt *granum frumenti*

in terram cadens fructum multesimum afferret, non potuit ad naturæ metas, quas illa fortasse longiore interuallo positura fuerat, penetrare, compendio nempè viæ brevioris ad calum per sui victoriam reperto. Primum omnium Anno Christi c10. 10. xc vii. quo vita excessit Canisius, pedes, quibus tot terrarum spacia haud paucis annis emensus erat; fungi officium sensim recusabant, vt ipse in literis ad Gregorium Roseffium eodem anno tremente iam dextra scriptis narrat: En, inquit, rudis charta senili manui propè respondet; ignoscat quæso charitas tua imperitiæ & incivilitati meæ. Labores quadragesimales vti confido feliciter conficisti, & ad Paschalem quietem cunctis gratam emerfisti, in qua cupio te rectè valere: Senti ego & sentio, pedes meos officium suum non facere, vt aliquando sit difficile sacrificare, fortassis non dispar imbecillitas Ingolstadij quoque prostermit fratrem atque Retorem.

etorem. Benedictus fons ille bonorum,
 per quem augetur senibus torpor, fastidi-
 um, obliuio, iniuria, molestia, & reliqua id
 genus incommoda, quae nos in fragili taber-
 naculo habitare, & ad meliorem vitam ten-
 dere hortantur. Age pater, communes illi a-
 gamus gratias, in cuius manu sortes nostrae
 versantur, & cuius opera florentem Au-
 gustam tot iam annis experimur: Vidimus
 Trucksessios, Fuggeros, Rellingeros, Welse-
 ros, aliosque patronos insignes & amicos,
 quorum beneficentia multa debemus. Prae-
 claris horum vestigiis imitandis insistamus,
 ut de tanta Repub. bene mereamur, ad quam
 subleuandam mirabiliter sumus coopta-
 ti. Tam commode habitatis, fauentes ac
 leti auditores discipulique suppetunt, au-
 getur & piorum numerus ad nomen Do-
 mini in vero Ecclesiae spiritu collaudan-
 dum. Igitur singularem Dei gratiam ag-
 noscamus, quo duce inter impios leti conui-
 uimus, pueros & senes instituimus, Eccle-
 siae Sacramenta dispensamus, libros tali

emporio dignos conscribimus, Clerum ac
 populum de pietatis officio admonemus, ac
 demum hanc Vindellicorum Augustam Deo
 summo magis magisque lucrifacimus. Vestri
 Collegii Sacerdotes ac fratres, quorum cha-
 ra est mihi memoria, optime valeant cum
 patronis & amicis vniuersis. Tuam salu-
 tem cura diligenter, nullum ut locum tribu-
 as tristi pusillanimitati; meique memori-
 am tuis precibus interponere non graueris,
 oro. Friburgi Heluetiorum 20. April. 1597.
 In eandem ferè sententiam ad Col-
 legij Augustani præsidem Georgium
 Schretelium. eod. anno pridie Cal.
 Octobres literas dedit.

Idem queritur in Epistola ad The-
 odoricum Canisium non toto men-
 se ante mortem data. Pedes ergo,
 quarto ante supremum eius diem
 mense, suffusa intercute vnda, in-
 tumescere cœperunt, qui & sensim
 reliquum corpus in eandem labem
 traxere: stomachus auersionibus la-
 borare

borare, & crebros ciere ructus, vt etiam fauces exulceraret. crebrius tamen sedebat per diem, quam lecto decumbebat, quo maximè urebatur; nec morbi genus sine graui labore lectum admittebat, quod in hydrope non ignotum, quando humoris copia iacentis cor petit, & meatus pulmonum liberos intercludit. Viferat ad illum paulò ante Ioannes Comes Turrianus, Episcopus Viglianus, qui cum multa familiariter tractarat: à cuius digressu mox fatali ægritudine contactus, & sacras ex ritu Ecclesiæ preces recitare prohibitus; quod vnum ægro relinquebatur, animum cælesti contemplatione pascebat, seseque numinis curæ totum permittebat, cum subinde dictitaret, magnas se D E O gratias debere, quod extremos vitæ dies more maiorum & Sanctorum Patrum exemplo, non sine magno corporis cruciatu transigeret: sin-

gulis mortaliū æterna lege præscriptum, quibus initiis vitam ordiantur, qua sorte spatium æui decurrant, quo denique lethi genere ad metam perueniant. Quadrimestre in hoc morborum conflictu jaçtatus, cum qui medicinam illi faceret, desideraretur (quod anno superiore Petrus Quintius disciplinæ medendi in paucis gnarus, & Canisij studiosissimus fatis concessisset) nihil, inquit, opus silicernio medicamentis; ad plures eo. Pridie ergo eius dici, qui S. Thomæ solennis est. Martino Lycio Collegij Moderatori animaduertenti Canisium collapsis viribus etiam linguæ vsu ex destillationib⁹ propè destitutum (quod egrè loquendo, vox ægrius à circumstantibus acciperetur) admonenti de animo ad extremam mortis luctam confirmando videri vltimum illi vitæ discriminè imminere; promptus annuit; imò vltro petiit; & postridie, qui Dominicus

nicus erat caelesti Synaxeos epulo
 pastus iacuit supinus in rerum diui-
 narum medicatione usq; ad meridi-
 em assidue defixus. An caelesti aliquo
 Virginis ac Matris Dei, (cuius laudes
 ingenti volumine celebrarat) viso
 exhilaratus, incertum; oculis certe
 in eam gratulantibus intentus, reni-
 dente vultu, coepit illam Angeli ver-
 bis salutare, & coronam legere. Inter-
 uenientem postea virum clarum
 & Canisio familiarissimum Ioannem
 Wildium hodie Praetorem, seu Du-
 umvirum & secundum hunc, Seba-
 stianum etiam Veronium propter
 lectum assistentem, preces ad Deum
 pro se viuo mortuoque fundendas
 poposcit, nec verbum amplius adie-
 cit; sed ex libello precationum vsu diu-
 turno prope attrito, vota ad Deum
 vltima admodum attentus praese mi-
 fit, inter quae cum & manus fluerent,
 & sensus omnis extinguere videretur,
 rogatus, an sacro oleo, quod supre-

mum depositis est præsidium, vellet
 inungi? nutu affirmavit. Sodalib' er-
 go in decumbentis cōclauē coactis,
 lectumq; certatim ambientibus, in-
 ter vota precesq; Patrum, duorumq;
 è S. Francisci Sodalitate Cappucino-
 rum, & Christophori Reiffij viri Se-
 natorij, Antonij Montenachij Ar-
 chigrammatei, è fesso victoq; labori-
 bus ac morbis corpore, spiritum ve-
 lut è vinculis expeditum auctori vi-
 tæ, ante quartam pomeridianam cō-
 mendauit, ipso die S. Thomæ anno
 partæ salutis C I O. I O. X C V I I. cum
 vixisset annos L X X V I. menses V I I.
 dies X I I I. Postridie funus in ædicu-
 la Collegij expositum, totam ferè
 vrbem ad spectaculum adduxit, quæ
 velut communem gentis & singu-
 larem ciuitatis patronum, ac paren-
 tem deplorauit.

Ad solem inde occasum, delatum
 ex domestico sacello in principem
 vrbis ædem S. Nicolai, post funebrē
 lau-

laudationem à Sebastiano Veronio
 summi templi Præfecto frequentif-
 sima concione dictam, octaua hora
 sub atram noctem sidus illud Ger-
 maniaë & illustre totius Societatis iu-
 bar, tumulo ad summi altaris pri-
 mum gradum, vbi Sacerdos litatu-
 rus consistit, quando sacrum incho-
 at, medio choro illatum, monu-
 mento ad latus à Ioanne Wildio viro
 illustri hodie Prætoze condito, &
 hac Epigraphe à Veronio inscrip-
 to, &c.

D. O. M.

VENERANDVS IN CHRISTO PATER
 PETRVS CANISIVS THEOLOGVS
 NOVIOMAGI NATVS
 SOCIETATEM IESV
 TERTIO A CONFIRMATIONE ILLIVS ANNO
 INGRESSVS
 AC SACERDOTIO INSIGNITVS

OB

204 DE VITA P. CANISII

DE OB MAGNI SIMVL ET PLACIDI ANIMI
PRÆSTANTIAM

A COLONIENSI ECCLESIA AD CAROLVM V. IMP.

AB OTHONE CARDINALI AVGVSTANO

AD S. CONCILIVM TRIDENT.

A CAROLO V. IMPERAT. VORMATIAM

CONTRA MELANCTHONEM HÆRETICVM:

A PIO IV. PON. MAX. AD PRINCIPES GERMANIÆ

IN FIDE CONFIRMANDOS

MISSVS.

POSTQVAM ROMÆ IN SICILIÆ ET GERMANIÆ

ACADEMIIS DOCVISSET

DIV APVD FERDINANDVM IMP.

ET PASSIM SVMMA CVM LAVDE

VERBVM DEI PRÆDICASSET

PRIMVS PROVINCIALIS SOC. EIVSD. IN GERMANIA,

AB IP SO SOC. AVCTORE P. IGNATIO

DATVS FVISSET

SCRIPTISQVE FIDEM CATHOLICAM

EGREGIE ILLVSTRASSET

AVSPICIIS REVERENDI D. IOANNIS FRANCISCI

EPISCOPI VERCELLENSIS NVNCII APOSTOLICI

FRIEVRGVM SEXAGENARIVS VENIT,

COLLEGIJ SOCIETATIS FVNDAMENTA IECIT.

MVLTA PRÆCLARA DOCVMENTA DEDIT.

ET

LIB. SECUNDVS, CAP. X. 205

ET QVASI QVIDAM FRIBVRGENSIVM PATRONVS,
ECCLESIE PER HELVETIAM PATRIARCHA
RELIGIONIS CATHOLICÆ SVI TEMPORIS COLUMNA,
TOTO CHRISTIANO ORBE NOTISSIMVS
FIDE PRVDENTIA INDEFESSO SCRIBENDI LABORE
ABSTINENTIA PERENNI GRAVITATE
ANIMI PVRRITATE,
FLAGRANTISSIMO DEI AMORE
MVLTAQ. SANCTITATE CLARISSIMVS
MIGRAVIT AD CHRISTVM
FESTO S. THOMÆ APOSTOLI.
CIS. IO. XCVII. ANNO ÆTATIS LXXVII.

Cæterum corpori humi condito
imminet candidum marmor, quod
germani fratres quatuor, viri nobiles
amoris & cultus aduersus Canisium
& Societate argumentum cum hoc
Epithaphio fieri curarunt:

MONV.

206 DE VITA P. CANISII
MONUMENTVM
VENERANDI PATRIS
NOSTRI
PETRI CANISII
SOC. IESV
THEOLOG I.

NN. NIC. ROCH. GEORG. PET.
FRATRES A DIESBACH
POSS. M. D. XC. VII.

FORMA CORPORIS ET
FIGVRA.

CAPVT XI.

Quamuis in frōte libri ex descrip-
ta imagine formam Canisij ex-
presserimus, iuuat tamen eandē hic
calamo quasi suis depictam colorib⁹
illustrare. Statura fuit ex mediocri
magis ad procerā accedente, vultu
semper ad modestam & religiosam
grau-